

пастирську чуйність, а й стратегічне бачення – він розумів, що без духовної та освітньої підтримки громади втратять зв'язок із національними витоками.

Таким чином, досвід початку ХХ ст. залишається цінним і сьогодні. У час, коли мільйони українців опинилися за межами Батьківщини, звернення до спадщини А. Шептицького дає розуміння того, як можна плекати національну єдність навіть у розсіянні – через віру і освіту.

Список використаних джерел

1. Закревська Я. Роль «Просвіти» у збереженні національної самобутності українців Бразилії. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2010. Вип. 19. С. 596–601.
2. Франків І. Товариство св. Рафаїла у Львові. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2008. Вип. 17. С. 67–72.
3. Центральний державний історичний архів України, м. Львів (далі – ЦДІАЛ України). Ф. 664. Оп. 1. Од. зб. 4. Арк. 19–21 зв.
4. ЦДІАЛ України. Ф. 664. Оп. 1. Од. зб. 4. Арк. 61–62.
5. ЦДІАЛ України. Ф. 664. Оп. 1. Од. зб. 4. Арк. 59–60.
6. Ревакович Т. До відомости емігрантів руських, що їдуть до держави Парана в Бразилії. Львів, 1908. 16 с.
7. Феленчак Ю. Б., Valdir Gregory, Hevelyn Priciely Ghizzi. Українська діаспора в Бразилії: історія та особливості формування. *Наукові записки Львівського університету бізнесу і права. Серія економічна. Серія юридична*. 2023. Вип. 39. С. 64–71.

Роман ЗУБИК

учитель історії Тернопільської
загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів
№ 20 імені Руслана Муляра

Тернопільської міської ради Тернопільської області

РОЛЬ АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО У РОЗВИТКУ ОСВІТИ ТА ДУХОВНОГО ВИХОВАННЯ УКРАЇНЦІВ

Андрей Шептицький належав до давнього українського роду. Формувався як особистість в Австро-Угорській імперії, вивчав філософію, теологію, право [1, с. 1–2]. Був активним та свідомим українцем – напевно, не було ділянки суспільного життя, у якій Андрей не брав би участі. А. Шептицький, митрополит Галицький, очолював Українську Греко-Католицьку Церкву з 1901 до 1944 рр. Від самого початку свого служіння він прагнув піднести рівень освіти та моральності духовенства. Особливу увагу приділяв Львівській духовній семінарії – місцю виховання майбутніх богословів, духовних провідників і народних учителів [5, с. 2–3]. Він регулярно відвідував заклад, спілкувався з викладачами та студентами, відбирав обдарованих і скеровував їх

на навчання до провідних університетів Європи [2, с. 5–6]. За десять років митрополит сформував ядро високоосвічених священників, які зайняли провідні посади в архієпархії. Упродовж служіння він підготував понад 200 священників з вищою освітою, багато з яких здобули наукові ступені. Цей інтелектуальний резерв забезпечував потреби Церкви в управлінні, освіті та душпастирстві. Оскільки він був депутатом Австрійського парламенту і Галицького сейму, це давало йому можливість виступати перед урядом та домагатися підтримки українців. Під час російської окупації був ув'язнений, але це не завадило йому в майбутньому втілювати свої ідеї у життя. Розуміючи весь тягар поневолення українців в інших державах, митрополит стає ініціатором дуже важливих заходів, скерованих на підтримку народу [7, с. 2–3].

Інтелектуальний розвиток він ставив на перший план, адже вважав, що саме освічені люди є інвестицією в майбутнє. Андрей розпочав реалізацію низки освітніх проєктів, підтримував приватні народні школи, розвивав богословську та світську освіту. За його сприяння функціонували школи імені Бориса Грінченка та князя Данила. Школа імені Бориса Грінченка – відома як приклад народної школи нового типу. Її діяльність була спрямована не лише на базову освіту, а й на виховання в дусі української мови, культури й патріотизму. Програма школи включала вивчення історії України, народної літератури, традицій, а також розвиток творчих здібностей учнів. Ще однією важливою ініціативою митрополита була школа імені князя Данила. Вона мала на меті не тільки надання якісної початкової та середньої освіти, а й виховання майбутніх провідників українського суспільства. У школі велика увага приділялася вивченню християнських цінностей, історії Русі-України, а також фізичному та моральному загартуванню учнів. Обидва заклади стали осередками українського духу та культурного відродження в часи, коли українська освіта зазнавала утисків з боку окупаційних режимів. Шептицький не лише опікувався фінансуванням цих шкіл, а й особисто дбав про підбір викладачів, забезпечення підручниками, навчальними матеріалами й умовами для навчання. Він порушував питання про відбудову та розбудову університетської освіти [8, с.4].

На початку XX ст. у Станіславі за його підтримки розпочала роботу духовна семінарія. У 1928 р. засновано Львівську богословську академію – єдиний вищий український навчальний заклад у тодішній Польщі. Він забезпечував фінансування будівництво та облаштування приміщень: створення навчальних аудиторій, бібліотеки та інших необхідних об'єктів. Заробітну плату викладачам та персоналу, залучення кваліфікованих фахівців для забезпечення високого рівня освіти. Закупівлю навчальних матеріалів та літератури: формування бібліотечного фонду Академії.

У 1906 р. він заснував жіночу гімназію й учительську семінарію, а в 1919 – класичну хлоп'ячу гімназію, або «малу семінарію». У відповідь на репресії польської влади відкрив другу «малу семінарію» в Рогатині – притулок для учнів, вигнаних з державних шкіл за політичні погляди.

Окрема сторінка діяльності митрополита – допомога сиротам. Він створював притулки, фінансував сиротинці, надавав землю та будинки для їх утримання. У Львові він заснував сиротинець свого імені, а у Зарваниці – великий притулок і сільськогосподарську школу під опікою студитів.

Його особисті пожертви на потреби дітей сягали понад пів мільйона доларів. Він не оминав увагою потреби найбідніших верств населення: відкривав лікарні, садки, ремісничі та професійні школи, особливо для дівчат і хлопців з бідних родин. Шептицький дбав про наукову базу, даруючи книжки, відкриваючи бібліотеки та архіви для дослідників. Митрополит опікувався українським друкованим словом: засновував і фінансував численні часописи та журнали – від дитячого «Наш приятель» до інтелектуального «Дзвони». Він навіть придбав друкарню, щоб підтримати українське книговидання. Він вірив у значення здорового відпочинку, тому передав маєток у Милованні товариству «Просвіта» для організації літніх таборів для бідних дітей [1, с. 3]. Він здійснював підтримку молодим українським митцям, надаючи їм стипендії для здобуття освіти у найкращих закладах Європи.

Він розвивав українську освіту і за межами держави, зокрема у США. За допомогою греко-католицького єпископа у США Костянтина Богачевського він ініціював відкриття у штаті Філадельфія малої семінарії для молоді, де українські юнаки могли здобувати духовну та загальну освіту, зберігаючи національні традиції. Крім того, в Канаді він підтримував українські школи при парафіях у провінціях Альберта та Манітоба, де активно розвивалося українське шкільництво та культурне життя. У Бразилії, особливо в штаті Парана, сприяв відкриттю суботніх шкіл для дітей українських емігрантів [5, с.5].

В Аргентині допомагав у створенні культурно-освітніх товариств у Буенос-Айресі та Апостолесі. У Німеччині, де після Другої світової війни перебувала велика кількість українських біженців, він долучився до організації навчальних курсів при таборах переміщених осіб та підтримував українські гімназії, зокрема в Мюнхені. До всього зазначеного слід додати, що митрополит А. Шептицький був не лише духовним провідником, а й справжнім стратегом у сфері суспільного розвитку. Його діяльність охоплювала освіту, культуру, економіку, соціальну допомогу. Він розумів, що відродження українського народу неможливе без глибокого інтелектуального, культурного та

економічного підґрунтя. Він приділяв особливу увагу підтримці національної ідентичності, формуванню української еліти та духовному збагаченню суспільства. Митрополит активно сприяв розвитку кооперативного руху. Він вважав, що економічна незалежність українців є важливим кроком до національного визволення. За його підтримки створювалися кооперативи, кредитні спілки, ремісничі майстерні та господарські товариства. Він навчав народ ощадності, дбайливого ставлення до праці та власного майна. Шептицький вірив, що українці можуть бути сильними лише тоді, коли будуть господарями на своїй землі [4, с. 3].

Окремої уваги заслуговує його благодійна діяльність у роки Першої та Другої світових воєн. Під час голоду та воєнних лихоліть він організовував роздачу їжі бідним, відкривав їдальні, забезпечував ліками хворих і поранених. Його допомога поширювалася не лише на українців, а й на представників інших національностей, незалежно від віросповідання.

Особливо значущою стала його допомога єврейському населенню під час Голокосту. Ризикуючи власним життям, митрополит рятував євреїв, надавав їм прихисток у монастирях, підтримував морально та матеріально. Саме за ці дії його посмертно удостоїли численних міжнародних відзнак та визнання праведником світу. А. Шептицький був велетом духу, моральним авторитетом, мудрим керівником і великим українцем [6, с. 2].

Його діяльність залишила глибокий слід в історії України, а його справи й сьогодні є прикладом жертвовної праці на благо народу.

Він розумів, що освіта, культура, духовність, економічна незалежність і соціальна справедливість є основою сильної нації. Своім життям митрополит показав, що Церква має бути не лише духовним центром, а й активним учасником суспільного розвитку. Спадщина А. Шептицького – це не лише матеріальні надбання, а насамперед духовний скарб, приклад служіння людям, любові до України та мудрої стратегії національного відродження. Його ідеї й досі залишаються актуальними, а його постать – символом патріотизму, людяності та жертвовної праці.

Список використаних джерел

1. Вишко О. Андрей Шептицький – духовний і національний лідер України. Natio. 2024. URL: <https://natio.org.ua/persony-ukrainy/andrey-sheptytskyy-2405/>
2. Андрей Шептицький – Біографія. *Енциклопедія відомих українців*. URL: https://www.ebk.net.ua/Book/biographies/vidomi_ukraintsi/part4/sheptytsky.htm
3. Від духовності до державності. Андрей Шептицький. *Український інститут національної пам'яті*. URL: <https://uin.gov.ua/informaciyni->

materialy/vchytelyam/metodychni-rekomendaciyi/vid-duhovnosti-do-derzhavnosti-andrey-sheptycky,

4. Митрополит Андрей Шептицький. Кооперація. *Живе телебачення*. 2015. URL: <https://zhyve.tv/video/213-mytropolyt-andrey-sheptytskyy-kooperatsiya/>
5. Андрей Шептицький. Біографії. Сторінки історії. URL: https://svoboda-vo.at.ua/publ/andrej_sheptickij/1-1-0-28
6. Sheptytsky Andrei. *Інтернет-енциклопедія України*. URL: <https://www.encyclopediaofukraine.com/display.asp?linkpath=pages%5CS%5CH%5CSheptytskyAndrei.htm>
7. Metropolitan Sheptytsky 1865–1944. *Українська Греко-Католицька Церква*. URL: <https://ugcc.ua/ua/church/history/metropolitan-andrey-sheptytsky/>
8. Про центр Андрея Шептицького. *Центр Шептицького*. URL: <https://center.ucu.edu.ua/about-the-center/>

Ірина ГРИНЧУК,

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри музикознавства
та методики музичного мистецтва
факультету мистецтв Тернопільського
національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Олег ГРИНЧУК,

здобувач вищої освіти третього
(освітньо-наукового) рівня
історичного факультету
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ І СЕРЕДОВИЩЕ ХУДОЖНИКІВ ЛЬВОВА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Аналіз досліджень культурного життя Львова початку ХХ ст., зокрема середовища українських художників, дозволяє прослідкувати тенденції поширення новітньої «естетики зламу епох», стилю «сецесії», пошуку національних стильових ознак мистецтва, що накладалися на процеси зміни поколінь митців, їх еміграції та ін. Однак, уже від 1920-х рр. можемо стверджувати про становлення національних фахових мистецьких традицій у різновидах мистецтв, зокрема в малярстві, які значною мірою формувалися під впливом представників ідейно свідомої української інтелігенції, духовенства, зокрема, велику роль у цих процесах відіграв митрополит Андрей Шептицький